

Ioan-Paul Chiș

Cristinel Ghigeci

Fișe de procedură penală

Vol. 1. Partea generală

CUPRINS

FIȘA NR. 1. NOȚIUNI GENERALE DESPRE PROCESUL PENAL	3
FIȘA NR. 2. PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE PROCESULUI PENAL	10
FIȘA NR. 3. ORGANELE JUDICIARE, ORGANELE DE CONSTATARE ȘI PERSONALUL AUXILIAR DE SPECIALITATE. APĂRĂTORUL	28
FIȘA NR. 4. INCOMPATIBILITATEA SUBIECȚILOR OFICIALI ȘI A AVOCATULUI	39
FIȘA NR. 5. PĂRȚILE, SUBIECȚII PROCESUALI PRINCIPALI ȘI DREPTURILE ACESTORA	56
FIȘA NR. 6. ACȚIUNEA PENALĂ	86
FIȘA NR. 7. ACȚIUNEA CIVILĂ	99
FIȘA NR. 8. COMPETENȚA ORGANELOR JUDICIARE	110
FIȘA NR. 9. ASPECTE ÎN LEGĂTURĂ CU COMPETENȚA ORGANELOR JUDICIARE	127
FIȘA NR. 10. IPOTEZELE DE MODIFICARE A COMPETENȚEI	138
FIȘA NR. 11. PROBELE. MIJLOACELE DE PROBĂ. PROCEDEELE PROBATORII. DINAMICA PROBELOR	152
FIȘA NR. 12. PROCEDEE PROBATORII PRIN CARE SE ASIGURĂ RELĂTĂRILE JUDICIARE	163
FIȘA NR. 13. METODE SPECIALE DE SUPRAVEGHERE SAU CERCETARE, CONSERVAREA DATELOR INFORMATICE	177
FIȘA NR. 13. PERCHEZIȚIA ȘI RIDICAREA DE OBIECTE ȘI ÎNSCRISURI	215
FIȘA NR. 14. EXPERTIZA ȘI CONSTATAREA	231
FIȘA NR. 15. ALTE PROCEDEE PROBATORII ȘI MIJLOACE DE PROBĂ	251
FIȘA NR. 16. MĂSURILE PREVENTIVE. PREZENTARE GENERALĂ	258
FIȘA NR. 17. MĂSURILE PREVENTIVE PRIVATIVE DE LIBERTATE	275
FIȘA NR. 18. MĂSURILE PREVENTIVE NEPRIVATIVE DE LIBERTATE	306
FIȘA NR. 19. ALTE MĂSURI PROCESUALE	318
FIȘA NR. 21. ACTELE PROCESUALE ȘI PROCEDURALE	332

FIȘA NR. 1

NOȚIUNI GENERALE DESPRE PROCESUL PENAL

1. Definiție

– prin **proces penal** se înțelege activitatea reglementată de lege pe care o desfășoară organele judiciare anume desemnate, cu participarea activă a persoanelor interesate, ca titulari de drepturi și obligații, în scopul constatării la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie sancționată potrivit legii penale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală;

- procesul penal constă, așadar, într-o activitate desfășurată în timp, prin acte succesive, de la simplu la complex, având ca finalitate rezolvarea unui raport juridic penal de conflict; astfel, după ce s-a descoperit săvârșirea unei infracțiuni, se trece la identificarea făptuitorului, la cercetarea vinovăției lui, la trimiterea în judecată și la judecata lui, la punerea în executare a hotărârii judecătorești de condamnare, ceea ce subliniază o desfășurare progresivă și coordonată a activității judiciare; pe de altă parte, se folosește calificativul de penal, care îl deosebește de alte forme de proces, definind astfel finalitatea desfășurării procesului, anume aplicarea de pedepse (*poena*) celor vinovați de săvârșirea de infracțiuni^[1];
- așadar, procesul penal este activitatea prin care organele specializate ale statului descoperă infracțiunea, îl identifică și îl prind pe infractor, strâng și administrează probele, realizează tragerea la răspundere penală prin aplicarea pedepselor; este o activitate complexă care depășește limitele stricte ale judecării cauzelor penale și deci a realizării justiției^[2];

– pentru o exprimare plastică a legăturii dintre dreptul substanțial și dreptul formal (procesual), reținem că normele de drept penal în lipsa procesului

^[1] GR. THEODORU, I.-P. CHIȘ, *Tratat de drept procesual penal*, ed. a 4-a, Ed. Hamangiu, București, 2020, p. 3-4.

^[2] N. VOLONCIU, *Drept procesual penal*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 7.

rămân fără aplicare, iar procesul penal fără normele de drept substanțial este lipsit de obiect^[1];

– desfășurarea procesului penal și a procedurilor judiciare aflate în legătură cu o cauză penală sunt reglementate de **normele de procedură penală**, prevederi care urmăresc asigurarea exercitării eficiente a atribuțiilor **organelor judiciare** cu garantarea drepturilor **părților și ale celorlalți participanți** în procesul penal, astfel să fie constatate la timp și în mod complet faptele care constituie infracțiuni, nicio persoană vinovată să nu fie trasă la răspundere penală, iar orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit legii.

2. Fazele și etapele procesului penal

– procesul, în genere, este format dintr-o serie de evenimente în măsură să producă un rezultat; procesul penal este format din faze și etape procesuale, înlănțuite în mod logic, determinând avansarea acestuia (etimologic, cuvântul provine din latină, *processus* reprezentând acțiunea de a înainta, avansa), în vederea rezolvării raportului de conflict de drept penal și aplicarea, atunci când este cazul, a pedepsei penale;

- ca *excepție*, atunci când scopul procesului penal este în pericol de a putea fi atins, acesta poate regresa, revenind într-o etapă sau fază procesuală anterioară;

– **faza urmăririi penale** înglobează etapa de investigare a faptei și a persoanei, precum și etapa soluționării cauzei de către procuror;

– **procedura de cameră preliminară** înglobează etapa soluționării aspectelor care fac obiectul acestei proceduri și, eventual, etapa soluționării contestației;

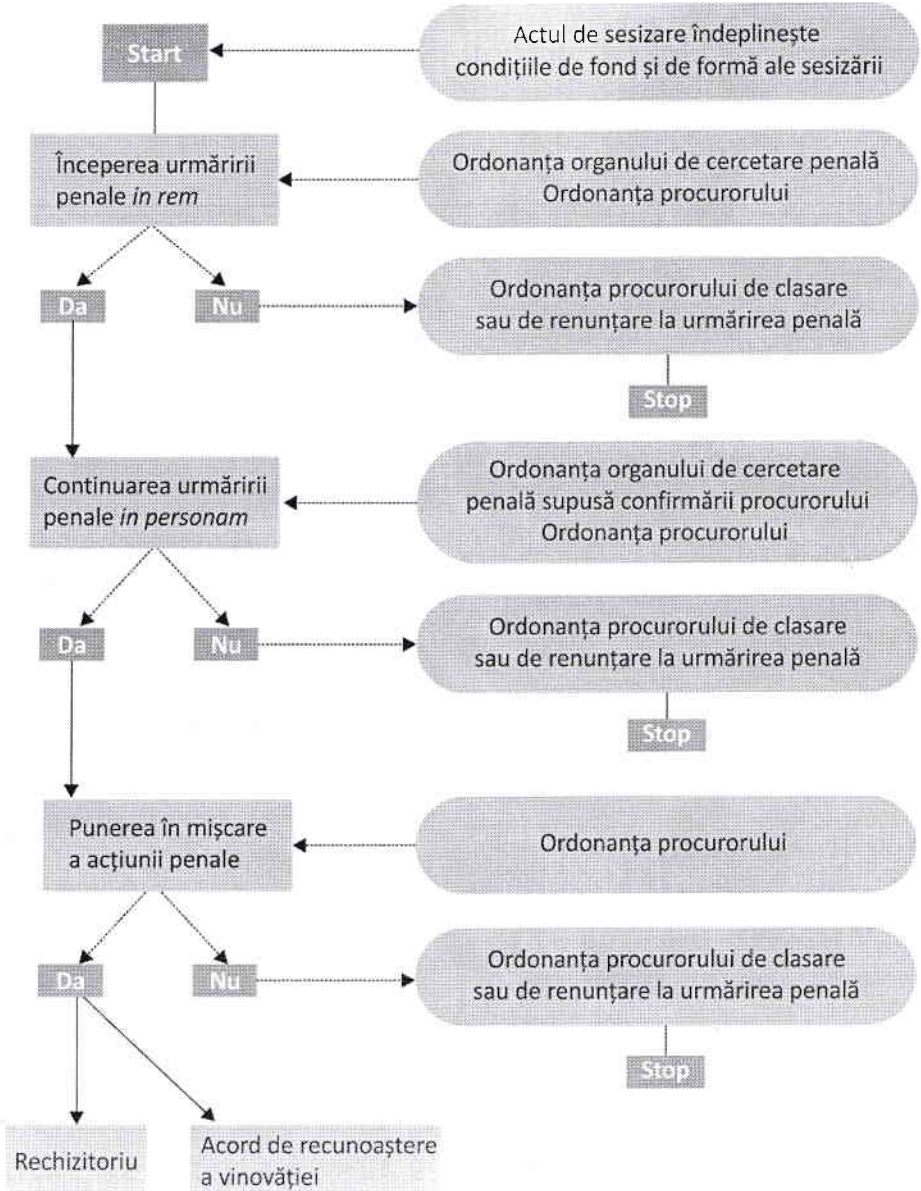
– **faza de judecată** înglobează etapa judecății în primă instanță și, eventual, etapa judecății în apel;

– **faza punerii în executare a hotărârii penale.**

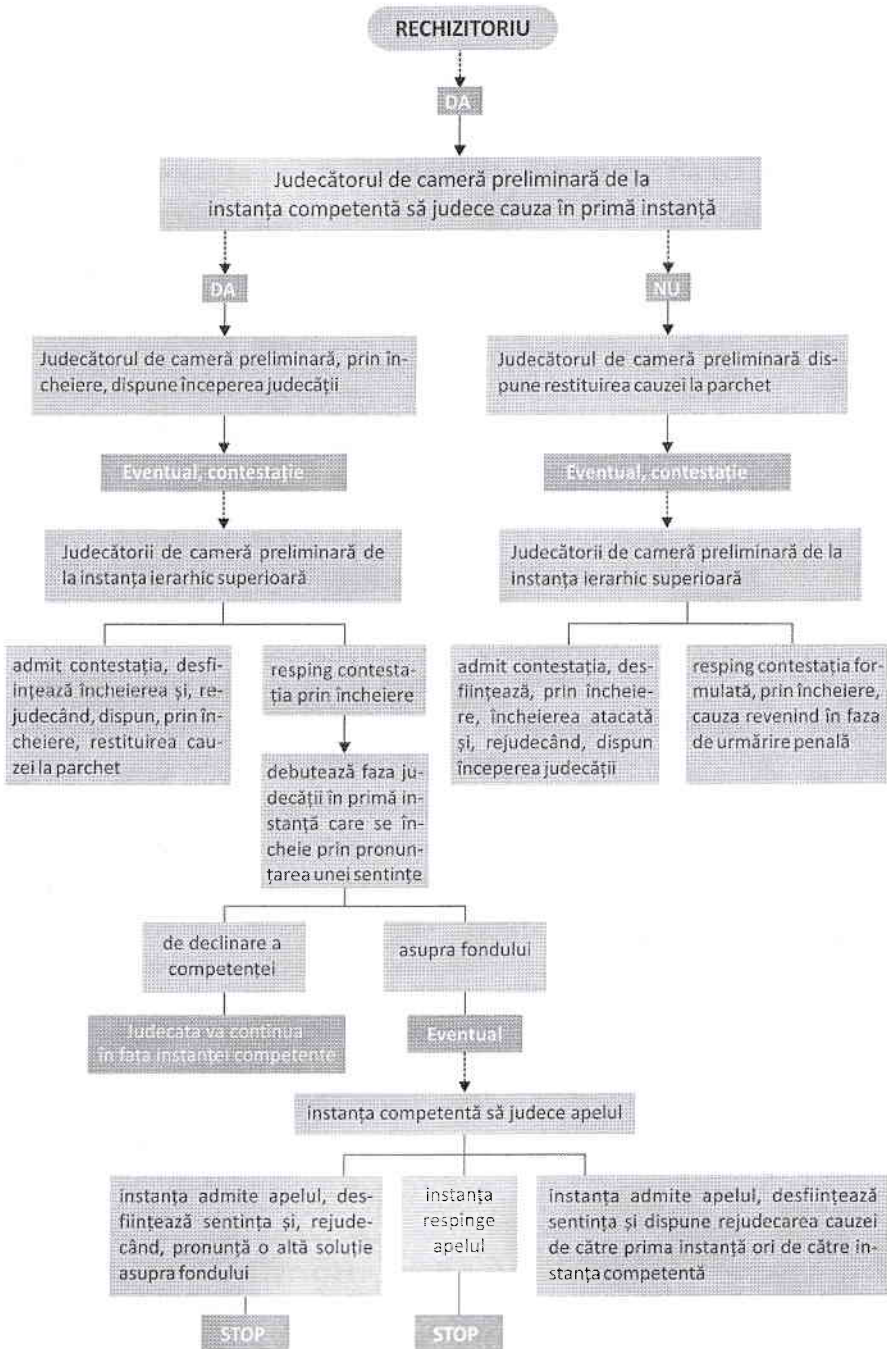
^[1] „Dreptul penal fără procedura penală este ca un cuțit fără mâner, iar procedura penală fără dreptul penal ca un mâner fără cuțit” (MOMMSEN, *Droit penal des Romains*, Paris, 1907, vol. I, p. XIV); „Dreptul penal reprezintă energia potențială, iar procedura mijlocul prin care această energie poate fi pusă în acțiune” (MANZINI, *Trattato di diritto procesuale penale*, Torino, 1931, vol. 1, p. 80).

În sistemul nostru de drept, procesul penal debutează odată cu începerea urmăririi penale:

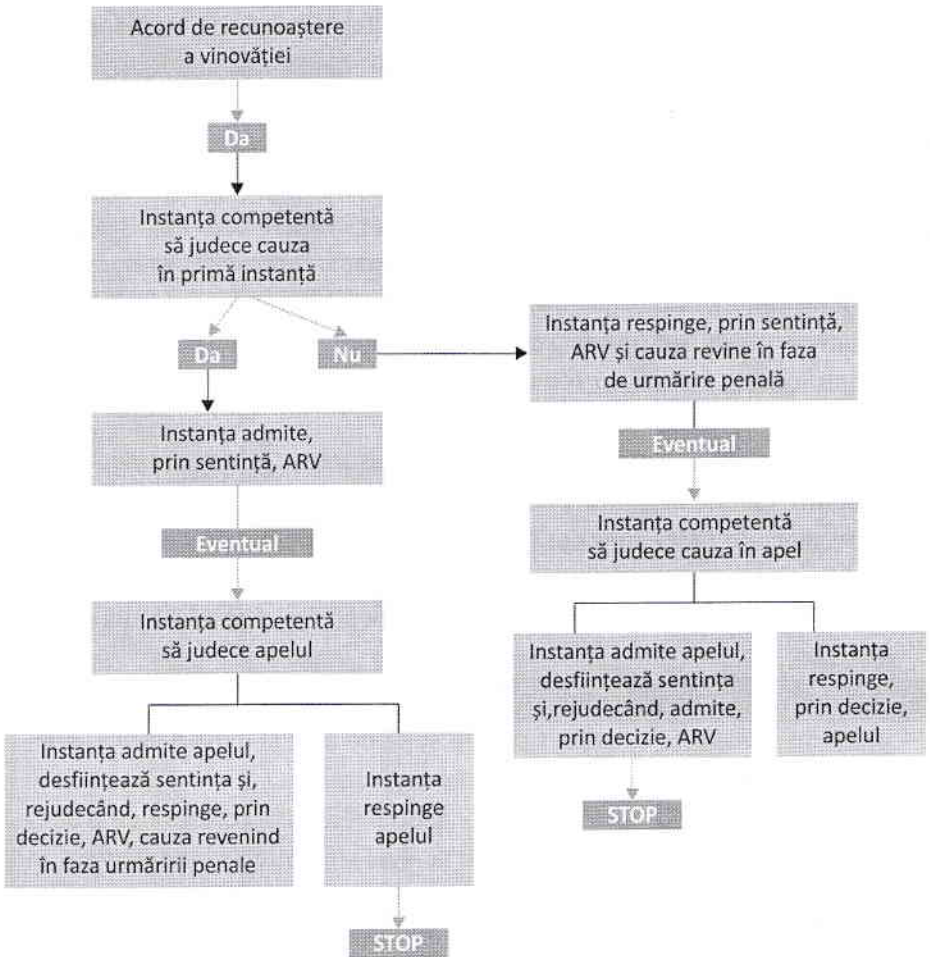
a. faza urmăririi penale

b. faza judecării (sesizarea instanței prin rechizitoriu)

c. faza judecării (sesizarea instanței prin acord de recunoaștere a vinovăției)

3. Normele de procedură

- normele de procedură penală pot fi clasificate după obiectul pe care îl reglementează în norme de competență, norme de organizare judiciară și norme de procedură penală;
- normele de competență reglementează delimitarea atribuțiilor organelor judiciare după mai multe criterii (funcțională, materială, teritorială și, eventual, personală), iar sediul principal al acestor norme este Codul de procedură penală;
 - dispoziții relevante sub acest aspect se regăsesc și în alte acte normative, inclusiv în Legea nr. 304/2022 privind organizarea judiciară;
- normele de organizare judiciară reglementează funcționarea instanțelor judecătorești și a parchetelor, compunerea și organizarea instanței sau a parchetului etc., norme cu sediul principal în Legea nr. 304/2022, dar ele pot fi întâlnite și în alte acte normative;
- normele de procedură reglementează desfășurarea procesului penal și a procedurilor aflate în legătură cu o cauză penală;
 - normele de procedură pot fi clasificate, la rândul lor, în dispoziții procesuale (acte și măsuri procesuale) și dispoziții procedurale (acte și măsuri prin intermediul cărora se aduc la îndeplinire actele/măsurile procesuale).

4. Actele și măsurile procesului penal

- procesul penal este constituit dintr-o suită de acte și măsuri procesuale, aduse la îndeplinire prin acte și măsuri procedurale;
- diferenței semantice act procesual – act procedural îi corespunde o diferență de conținut, care este surprinsă, la nivel legislativ, *in mod indirect*, în dispozițiile art. 200 CPP, care reglementează obiectul comisiei rogatorii^[1];
- prin **act procesual** înțelegem manifestările de voință prin care organul judiciar competent și persoana îndrituită dispun, în mod direct, în exercițiul funcțiilor procesuale, asupra desfășurării procesului penal, în vederea realizării scopului acestuia;
- **măsura procesuală** este dispoziția cu caracter (de regulă) constrângător, luată exclusiv de către organele judiciare în vederea asigurării bunei desfășurări a procesului penal;
- **actul procedural** poate fi definit ca acea activitate desfășurată de participanții la procesul penal prin care se aduce la îndeplinire un act sau o măsură

^[1] A. ZARAFIU, *Procedură penală. Parte generală. Parte specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 279.

ră procesuală ori se constată efectuarea și se consemnează conținutul unui act sau al unei măsuri procesuale ori al unui act procedural.

5. Organele judiciare și ceilalți participanți la procesul penal

- **organele de urmărire penală:** organele de cercetare penală ale poliției judiciare, organele de cercetare penală speciale, procurorul;
- **organele de jurisdicție:** judecătorul și instanța de judecată;
- **avocatul;**
- **părțile:** inculpatul, partea responsabilă civilmente și partea civilă;
- **subiecții procesuali principali:** suspectul și persoana vătămată;
- **subiecți procesuali:** martorul, expertul, interpretul, agentul procedural, organele speciale de constatare, precum și orice alte persoane sau organe prevăzute de lege având anumite drepturi, obligații sau atribuții în procedurile judiciare penale.

FIȘA NR. 2

PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE PROCESULUI PENAL

I. NOȚIUNI GENERALE

– prin principiile fundamentale ale procesului penal se înțeleg regulile cele mai generale, în temeiul cărora sunt reglementate structura și desfășurarea procesului penal, cu alte cuvinte, sunt acele reguli directe care asigură realizarea obiectului procesului penal în cele mai bune condiții, astfel încât acesta să fie echitabil și soluționarea cauzei să fie obținută într-un termen rezonabil^[1];

– fiecare principiu procesual penal, deși apare ca având un caracter absolut atunci când este privit în mod singular în raport cu norma care îl prevede, el devine, de regulă, relativ atunci când intră în concurs cu alte principii ori reguli procesuale (determinate, la rândul lor, tot de principiile fundamentale ale procesului penal) în desfășurarea concretă a procesului penal;

- așadar, principiile trebuie interpretate în mod sistematic și prin luarea în considerare a finalității lor, fără a se absolutiza unul dintre acestea, până la înlăturarea celorlalte la fel de importante. De aceea, în cele ce urmează, dacă se remarcă invitația către o atitudine de venerație pentru regulă, reținem că aceasta nu înseamnă că excepțiile trebuie tratate cu desconsiderație;

– atingerea *scopului normelor de procedură (art. 1)* presupune confruntarea judiciară a două interese: interesul societății, prin asigurarea exercitării eficiente a atribuțiilor organelor judiciare, urmărindu-se descoperirea și pedepsirea promptă a persoanelor care au săvârșit infracțiuni, prin stabilirea completă a faptelor săvârșite și vinovăției autorilor acestora, pentru combaterea și prevenirea fenomenului infracțional și interesul individual, care impune ca activitatea de urmărire și judecată să se desfășoare în strictă

^[1] GR. THEODORU, I.-P. CHIȘ, *op. cit.*, p. 67.

conformitate cu legea, să fie evitate orice abuzuri și să fie garantate drepturi a căror respectare să fie de natură a garanta un proces penal corect^[1];

– așadar, **scopul** spre care tinde orice activitate, dacă este raportată la momentul incipient al activității, apare ca fiind funcțiunea acelei activități, iar dacă este raportat la momentul terminal al activității, apare ca finalitatea acesteia;

- funcționalitatea procesului penal este aceea de a constata la timp și în mod complet faptele care constituie infracțiuni;
- finalitatea procesului penal constă în înfăptuirea justiției penale, fie prin pedepsirea unei persoane vinovate, fie prin apărarea de răspundere penală a unei persoane nevinovate.

II. PRINCIPIUL LEGALITĂȚII (ART. 2 CPP)

- principiilor de drept penal substanțial – *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege* – le corespunde principiul procesual penal *nulla iustitia sine lege*;
- principiul legalității, fiind expresie a principiului respectării Constituției, a supremației sale și a legilor [art. 1 alin. (5) Constituție], nu poate fi rezumat exclusiv la „procesul penal”, privit *stricto sensu* (faza urmăririi penale, procedura de cameră preliminară, faza judecării și faza punerii în executare a hotărârii), acesta incluzând și alte proceduri judiciare în legătură cu o cauză penală;
- procesul penal se desfășoară numai de autoritățile instituite prin lege, în compunerea și componența prevăzute de lege;
- participanții la procesul penal trebuie să acționeze numai în condițiile legii și în formele procesuale prevăzute de lege;
- organele judiciare trebuie să respecte drepturile procesuale ale părților și subiecților procesuali principali și să le asigure exercitarea lor;
- la rezolvarea raportului/rapoartelor de conflict (penal sau civil) organele judiciare au obligația să aplice întocmai legea penală și legea civilă;
- respectarea legii este asigurată prin instituirea de garanții procesuale și de altă natură;
- astfel, de pildă, se instituie nevalabilitatea actelor procesuale și procedurale efectuate cu încălcarea dispozițiilor legale (sanctiunea nulității), exclu-

^[1] N. VOLONCIU, A. VASILIU, *Codul de procedură penală comentat (art. 1-61¹)*, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 1.